

Szemes Csavár

10. szám

TEÁTRUM PINCEHELY GALÉRIA

„az ember galériája” TPG Csoport
alkalmi kiadványa

2014. október

COMPLEMENTUM I.

kortárs képzőművészek és népi iparművészek köcsög festései

Á.Tóth József, Dobos Barbara, Drozsnik István, Dunai Beáta, Gergye Zoltán, Éliás István, Fehér Tibor, Fésüs László, Homonna György, Horváth Kálmán, Jakab Gábor, Kiss Tanne István, Láng Eszter, Litwin József, Lőrincz Róbert, Máger Ágnes, Némethi Lajos, Pataki János, Pálfalusi Attila, Rézművesné Nagy Ildikó, Urbán Tibor, Varsányi Emília, Vass Tibor, Veres Attila, Zombori József

VERES ATTILA festőművész kiállítása

PATAKI JÁNOS festőművész kiállítása

„COMPLEMENTUM I.”

– kortárs képzőművészek és népi iparművészek köcsög festései

2014. október 9 – 31.

Kurátor: Urbán Tibor

Homonna György

Láng Eszter

Á.Tóth József

Fehér Tibor

Hagyományápoló és kísérletező alkotások a TPG-ben

Változik a világ és változunk mi is, valamit mi változtatunk meg és valami minket változtat meg. Nem tudjuk, hogy jelen esetünkben melyik igazság az érvényes, csak azt állapíthatjuk meg, hogy az említett népi iparművészeti tárgy a köcsög, megszégyenítő névértelmezésen ment át. Úgy felejtődik el, hogy értékes használati funkcióját veszítve még az elnevezése is torzult. Láthatóan, ezen már nem tudunk változtatni, csak kísérletet tehetünk arra, hogy ez a névcSORbulás, pld. a kortárs képzőművészet és a mai népi iparművészet nyelvén, új értelmet kapjon, vagy legalábbis a kiállítás idejére régi fényében ragyoghasson. Örölnénk, ha ebben az időszakban a népi iparművészet e remeke, ismét megmutathatná önmagát és emlékeztetne arra az időkre, amikor egy magyar család nyelvi és tárgyi becsületét birtokolta. Ezért is lett a kiállítás címe complementum, vagyis kiegészítés, hiszen az edény formáját tiszteletben tartva, csak a felszínét színezzük, dolgozzuk át és nem azért, hogy eltorzítsuk, hanem azért hogy felhívjuk a figyelmet erre és sok más hasonló tárgy sorsára. Próbálkozásunkkal a jelenbe hívjuk, bemutatjuk azoknak is, akik talán nem is ismerik. Tudjuk, hogy a valamikori cserépedény, amely alul öblös, nyakánál elkeskenyedő, bő száju, általában egyfűlű volt. Leggyakrabban, faluhelyen tejfölt, vagy tejet tartottak benne. Voltak festetlen és festett edények, melyeket ezen alkalommal a legutóbbi meghatározás szerint gondolhatunk, gondolunk újra. Felkérésre Dobos Barbara keramikus elkészített számos azonos formájú agyag köcsögöt, melyeket átadtam keramikusoknak és képzőművészeknek, várva a hagyományápoló és a kísérletező alkotások születését. Minden művész egy-egy tárgyat fogalmazhatott meg saját formanyelvének megfelelően: újrafesthette, „kiegészíthette” az edénykét, segíthette annak tiszteletteljes újjászületését is.

Urbán Tibor
a kiállítás ötletgazdája

Litwin József

Varsányi Emília

Drozsnyik István

Jakab Gábor

Rézművesné Nagy Ildikó

„...Agyagból formálják az edényt,
De benne üresség rejlik:
Az edény ezért használható.”

„...Így hasznos a létező
és hasznot-adó a nemlétező.”

Lao-Ce: Tao Te King
(Tőkei Ferenc és Weöres Sándor fordítása)

Zombori József

Juli néni, felbúgott a koca - egy csupor aludttej

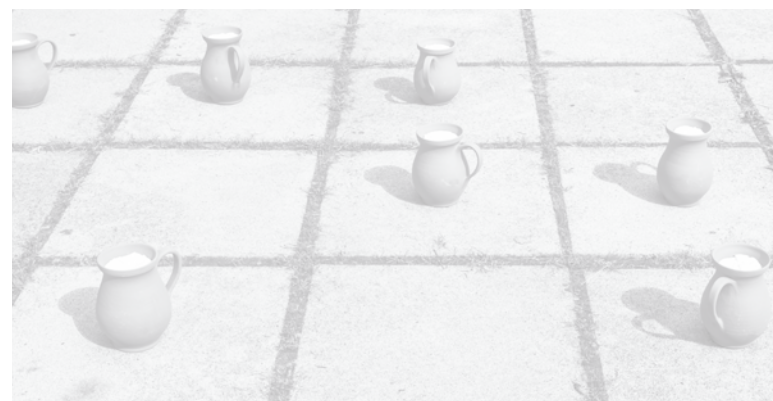
Ez CSUPOR, nem köcsög. Girincsen /szülőfalumban/ mindig is így nevezték ezt az edényt, amely kiváló volt a tej tárolására. A feladat kapcsán valós történet jutott eszembe, melynek, mint kondásbojtár szemtanúja voltam 1959-ben. A faluban szokás volt, hogy amikor a nyájjal kihajtott koca /disznó/ felbúgott, a gazda vagy gazdasszony, egy csupor aludttejjel jutalmazta meg a kondást - Sándor bácsit -, aki ezt elvárta, sőt követelte is. Visszagondolva ez egy kedves szokás volt, azonban az aludttejből sosem kaptam, pedig „pincehídegen” de jó volt!

Éliás István

A vonalkódot megjelenítő mintázat a régi Csákvári csíkos fazék díszítését idézi. Az eredendően csurgatott technikájú festés

most feketére redukált mintázata számomra a népi kerámia értékére kérdez rá. A precíz csíkozást felhagyó kód valószínűleg nem olvasható le pénztárgéppel, mint ahogyan e tárgy értéke sem állapítható meg csupán pénzben kifejezve. "Ócska, ütött-kopott vacak" - jellemezte nagyanyám, amikor lehoztam egyet a padlásáról. Neki csak használati értéke volt. Mára már eredeti funkcióját is elvesztette, mégis itt él sokunkkal. Nostalgikus lelkesedésünk azonban ne misztifikálja túl se a régi, se a mai jelentőségét. Kezeljük értékén, annak ami. Mert bizonyára az unokám is lesz majd lelkesen valami olyat a padlásomról, ami rólam, rólunk szól és érdekes lesz számára. Nekünk meg már nem.

Veres Attila

én vagyok a köcsög,
lehet bennem tej, tejfel,
lehetek duda,
...de eláll bennem,
...ecset és ceruza.

Vass Tibor

Kulturális, gyógyvíztartó emlékköcsög

Körmendi Lajos (1946-2005) és Szent Ernő (1939-2012) emlékére

Körmendi Lajossal és Szent Ernővel 2002-től, az esztendőök szeptember hónapjaiban, az egyhetes berekfürdői írótábor ideje alatt volt lehetőségem megmártózni a gyógyvízben. Kivételezett vendégekként lehetetlen időpontokban, minden hajnalban s éjjelente is ücsöröghettünk benne. Bámultunk eget, cseréltünk eszmét. Elég giccses, remélem. Pláne, ha hozzáteszem még, hogy a köcsög színei a bereki égé, s amely színek leginkább a medencékből, lehetetlen időpontokban érzékelhetőek. Lajossal munka- és sport-, Ernővel még pluszban szobatársak is voltunk. Nagy sport vert fel, hogy jelentős korkülönbségünk ellenére mindig békével tudtunk osztozkodni hűtőn, boron, pálinkán. Vécén, konnektoron, polcokon. Halászlevén, lángoson. A tábort pár éve hivatalosan Körmendi Lajosról nevezték el.

A büfesorhoz legközelebb eső medencét, melyben Ernővel napközben időztünk, nem hivatalosan, 2012-től, kezdeményezésemre Szent-medenceként emlegetjük. Persze, csak egymás között. A helyi szuvenírboltok kínálatában bőven akad sorozatgyártott berekes köcsög. A választékot ezúttal egy sajátjal bővíteném. Remélem, elég giccses. Lakkot tettem rá bőven, hogy ne csak érzelmek csorduljanak túl. Ernő itta is a bereki gyógyvizet. Ott éjjel-nappal, közterületen is folyik a kutakból a forró víz, rengetegen fogyasztják. A köcsög ezzel a bereki gyógyvízzel telt. Mivel frissen égetett, izzadni fog majd rendszeren. Elég giccses, remélem, ha a forróságtól a halántékon keletkező verejtekre is emlékeztet. Hol is van a köcsög halántéka? Elnézést, hogy a köcsög ilyen halál-téka lett. Kérem a mellékelt bereki gyógyvízzel színe ültéig megtölteni, a vízre egy teamécsest (legyen mátol nem hivatalosan bor- vagy pálinkamécsest) helyezni és azt meggyújtani. Kérem a látogatót, érkezésekor a helyi tűz- és vízvédelmi rendszabályok szigorú betartásával lobbantsa lángra, majd távozásakor oltsa el a mécses. Reklamációt távozása után is elfogadok. Persze, csak egymás között. Az elpárolgott gyógyvizet nem szükséges pótolni. Elég giccses, remélem, ha apadásra is utal.

Némethi Lajos

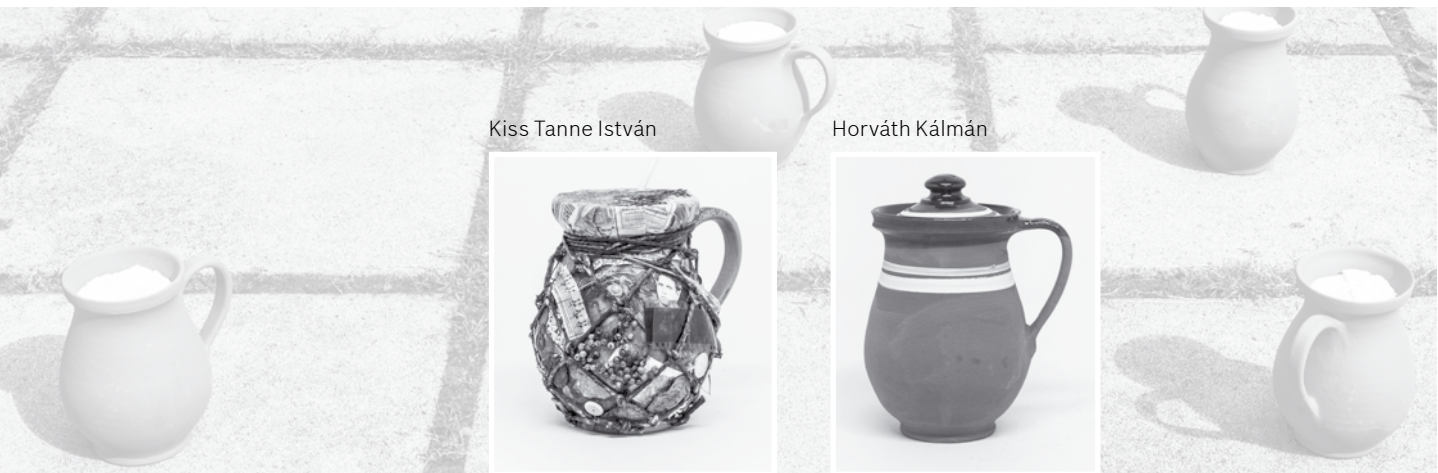
**I have accepted myself.
I accept you as you are.
Accept me, too!**

Jól figyelj, Szivi! Ez itt egy CV.
Vagyunk
ambróziámézek, lekvárok cselédháza,
vagy színes virágnak cserépváza,
dombhasú kupája nektárbornak,
s kedvenc csupra egy tábornak,
hisz ajkunkon oly édes a kan-csók,
mit iváskor érzünk, mi,
másság dudási: szívárványos kancsók,
áldozataként e keselyű-kornak;
milliók birkaként bégetnek,
orcánkra keserű nyáluk fröcsög,
mert nevünk a lelkünkbe égetve –
csak így, egyszerűen: „köcsög”!

Pataki János

A kobalt kék korsó

Valaha nem is oly régen egy távoli faluban jártam és a gyönyörű napfényben benéztem egy udvari kerítésen át a házba. A feltűnően különféle kerítéslécekre tűzve egy gyönyörű kobalt kék korsót láttam. Fülig szerelmes lettem – ahogy mondják –, éjszaka visszagyalogoltam a szent környékre (éjfél után volt), átugrottam hiba nélkül a kerítésen, és a korsó így az enyém lett. Ahogy visszafordultam és mentem volna a korsóval, lapos kúszásomban próbáltam menekülni, de mintha a Jóisten megvert volna, egy soha nem látott óriás kutyuska állta el az utamat. Elképzelhető a szörnyű döbbenetem. Annyit tudtam békaperspektívámból könnyőrgöve mondani: – Drága jó nagy kutya ne bántsál engemet! Néhány másodpillanat múlva már érzékeltem, hogy nem tép széjjel, és az isteni csoda folytán elengedett. A gyönyörű kobalt kék korsó évekig az enyém volt, valószínűleg a szerelemmel végigkíséri az életemet.

Kiss Tanne István

Horváth Kálmán

Dobos Barbara

A kerámiáknak köszönhetik szüleim, hogy képes voltam gyerekként akár több órát is a múzeumokban tölteni. Én pedig a szüleimnek köszönhetem, hogy keramikus lettem, hiszen ezeken a látogatásokon bővült el az agyagtárgyakból áradó több ezer esztendőn át alakult tudás. Alig voltam 12 éves, mikor eldöntöttem, hogy fazekas leszek. Alig lettem felnőtt, amikor Athénba költöztem, hogy szerencsét próbáljak, mint fazekas. Nehéz időszak volt. Tele kétségekkel és honvágygal, ami egy üzlet kirakata előtt értelmet is nyert. A kirakat tele volt szebbnél szebb görög kerámiával, és nekem eszembe jutott a magyarság összeteveszthetetlen csodálatos forma- és motívumvilága. Számomra nagyon fontos a hagyomány megőrzése és átadása, ami a kéz mozgulatain öröklődő anyanyelvünk, mondhatjuk, hogy a szív nyelve. Felnőtt emberként pedig már tudom, hogy a nép művészete szerves összefüggésben élt és fejlődött a nép életével. A Világ változik, a népünk élete már nem az, ami volt, így aztán a művészete sem lehet az, ami volt. A Complementum I címmel rendezendő kiállítás kiváló alkalom arra, hogy életre keltsünk egy olyan használati tárgyat, amit ma már nem is ismerünk, vagy neve hallatán egy egészen más dologra gondolunk. Legyen ez egy alkalom arra, hogy a kortárs művészetten keresztül tovább gondolva, kicsit másképp, de továbbra is hozzá méltó értelemmel éljen a köcsög.

Dunai Beáta

Üres vagy tele

Gondolatok a Complementum I. kiállításához

Üres vagy tele? Minden viszonylagos, minden nézőpont kérdése? Honnan származik ez a viszonyrendszer? Mi vagy ki határozza ezt meg? Ki melyik síkon mozog, ért, észlel? Hogyan tudjuk eldönteni melyik az igazi? Minden csak tapasztalat? Egy biztos. A köcsög akkor használható újra és újra, ha ÜRES. Így van ez az emberi tudattal is. Vagy mégse? „Üresek az alakok és üresek az érzések, üresek a nevek, üresek a megértések, üresek az ismeretek. Nincsen ismeret, sem tudás, sem az ismeret vagy tudás lerombolása, nincsen lehanyaglás, nincsen halál. Ha valaki ezt tudja, minden szenvedése megszűnik, és megszabadul.”

/Idézet Hamvas Béla Zen című munkájából/

Fésüs László

Pálfalusi Attila

Lőrincz Róbert

Urbán Tibor

...inkább pénzgyűjtő persely

Ősszel, az iskolakezdés elején Márta tanító néni azt kérte tőlünk, másodikos osztályos falusi gyerekektől, hogy hozzunk be apróbb régiségeket otthonról az iskolába. Azzal a szándékkal kérte, hogy ezeket az emlékeket a polcokra, szekrényekre helyezve barátságosabbá, otthonosabbá tehetjük környezetünket – így bátorított bennünket a gyűjtemény létrehozására. Tanító néni megjegyezte azt is, hogy nyugodtan bevihetünk értékesnek vélt emlékeket is, hiszen az év végén mindent visszakapunk, mivel megbízatásunk csak az emlegetett tanévre szól. Délután, hazafelé ezekkel a gondolatokkal érkeztem nagyapám házába, ahol rögtön kinéztem egy köcsögöt, amely hosszú évek óta a konyhaszekrény tetején álldogált. Stabil helyét egy háborús emléknek

köszönhette. Történt ugyanis, hogy a második világháború idején, egy német gránát csapódott a nagyszüleim udvarába és a szétszóródó szilánkok utat találva az edénykén is nyomot hagytak. Ezek után inkább pénzgyűjtő perselyre emlékeztem, a hasán éktelenkedő rés miatt. Becsességét még annak is köszönhette, hogy élő embert nem sebesítettek meg a gránátdarabok. A család hosszan mérlegelve az iskolai feladatot és a várható piros pont lehetőségét, úgy döntött, hogy mégis elvihetem a köcsögöt. Adományom a betűs szekrény tetején kapott helyet és egész évben ott is díszelgett. Büszkén néztem rá mindannyiszor és meséltem mindenkor, mindenkinek a félelmetes háborús történetét. Így teltek a napok, hónapok és lassan vége lett az évnak. Az utolsó napon a táblára írt vakáció szövegével voltunk elfoglalva és az évvége örömmámorában, mindent feledve siettem, siettünk haza az iskolából. Elkezdődött a vakáció. A nyári szünetben egyszer sem gondoltam az edénykére, sem az izgalmas háborús történetére. Bár néha szóba jött, szüleim kérdezték mikor hozom haza – úgy véltem, úgy véltük – az iskola nem szalad el, így bizonyára a harmadik osztályba lépésemkor adhatom vissza nagyapáméknak. Elszaladt az idő, ismét szeptember lett, eljött az iskolakezdés ideje: sötétkék nadrágban, fehér ingben, kék nyakkendőben indultam izgatottan az év kezdete felé. A tanterembe érve a szépen festett falak látványa mellett és az orromat azonnal megcsapta a friss festék szaga, de az átrendezett osztályteremben sehol sem észleltem a köcsögöt. Mire körbeért a kereső tekintetem, bejött Margó néni, az új tanító néni és közölte Márta tanító néni elköltözött... és ott, akkor tudtam meg, hogy vele ment az én cserépedénykém és társaságában valamennyi régiség is. Nekem és családomnak, egy újabb tárgy nélküli emlék maradt.

A kiállításon bemutatott tárgyam, a leírt történetben szereplő köcsögnek szeretne emléket állítani. Elképzelt feladatom szerint – a valamikori foltozó emberek módjára - szeretném helyrehozni a lyukas hasú cserépedényt. Szeretném eltüntetni oldaláról a repedést (háborús emléket), ezért egy foltot kell elhelyeznem a sérülésen. Mai korszimbólumként a megoldást, egy Coca Cola fémdoboz lemezoldala jelenti, mely egyben mutatja a változó világ és a tárgy körüli sérülékeny mulandóság privilégiumát is.

Veres Attila festőművész kiállítása

a Színháztörténeti és Színészmúzeumban
és a Teátrum Pincehely Galériában

2014. november 6 – december 6.

Kurátor: Mikita Gábor, Urbán Tibor

Veres Attila 1934. november 7-én született Villányban. Az Iparművészeti Főiskola díszítőfestő szakán tanult. A Szegedi Nemzeti Színháznál díszletfestőként kezdett dolgozni, 1959-ben közreműködött a megújuló Szabadtéri Játékokon. 1959-2007 között a Miskolci Nemzeti Színház tárvezető-festőművésze volt. Munkásságát a rendezőkkel, tervezőkkel való kreatív együttgondolkodás jellemezte: az adott feladatokhoz alkalmazkodva a klasszikus festői megoldások magas színvonalú alkalmazása éppúgy jellemezte, mint az új eszközökkel, technikákkal való

50 év „szívesen”

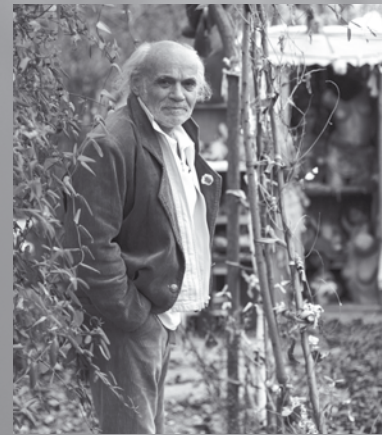

kísérletezés. Munkái közül kiemelkedik a Peer Gynt monumentális szfinxe 1983-ban, az 1984-as Romeó és Júlia reneszánsz stílusú, festett panorámaképe. Több nyári színházi produkció – köztük a miskolctapolcai Akropolisz Szabadtéri Színpad A víg özvegy című előadásának – díszlettervezőjeként is dolgozott.

1975 és 1983 között színházi fotózással is foglalkozott a Miskolci Nemzeti Színházban. Előadasképek mellett színészportrékat illetve próbafotókat is készített. Színháztörténeti jelentőségűek többek között a Major Tamás, Jancsó Miklós, Csiszár Imre, Fodor Tamás miskolci rendezéseit őrző felvételek, illetve kiemelkedők az újvidéki nemzetközi színházi fotókiállításon díjazott munkák: az arany plakettel jutalmazott Lorenzaccio c. produkció előadasképei, illetve Major Tamás Lear király alakításáról készített, oklevéllel elismert sorozat. Elsősorban pályája elején rendszeresen foglalkozott színházi plakáttervezéssel is.

A nyolcvanas évek elejétől a Diósgyőri Képzőművész Stúdió tagja. Első önálló kiállítását 1976-ban rendezte. Rendszeresen részt vesz a Teátrum Pincehely Galéria csoportos kiállításain, köztük a Secco- Falka I.- művésztelep programjában, melynek eredményeképpen a TPG lépcső melletti, kis kápolnaszerű fülkéjében 16 művész festette freskó született. Gyarmathy Ferencsel részt vett a Miskolci Színháztörténeti és Színészmúzeum alapításában, s a kezdetektől fogva vezeti, szervezi az intézményben a színház nyugdíjasainak baráti köri programjait. 2006-ban Miskolc Város Déryné-díjjal ismerte el munkásságát. 80. születésnapján párhuzamos tárlatokkal mutatja meg munkásságának kétarcúságát: a TPG-ben és a színészmúzeum időszakos kiállítótermében válogat színházi tárgyú munkáiból és képzőművészeti alkotásaiból.

Mikita Gábor
színháztörténész-muzeológus

Pataki János festőművész kiállítása a TPG-ben

2014. december 11 – 2015. január 31.

Kurátor: Urbán Tibor

... már néhány önéletrajzi leírás után szinte kívülről tudom az életem...

Fogom a bájos kiscseruzám egyikét, szépen kihegyezem magam és ott hazudok tovább, ahol korábban abba hagytam. Mert ugyan hogy is lehetne ez másképpen? Állítólag csak egyfajta igazság van – mondhatják – én is használom, ám egy tiszti-toszi jampilumpen takarítás után már semmi nem úgy van. Remek, példás életrajzokat olvasok; pukkadok a búbánattól, hogy nekem mi jött össze: ötven fokos hallucinatív lázban fetrengtem át az utóbbi három évemet, a végefelé már kezdtem kihűlni, hideg a fejem, nem látok rendesen, süketen nem hallom a múzsáim suttogását (mikor először az ejtőernyős-orvosomat tesztelték, s egy igen tekintélyes főorvos lehelve lehelt valamit a fülembe: fény-év távolságból meghallottam, megértettem, hogy kiugorhatok a repülőből)... gondolnom kell arra is, hogy ennyiféle badarságom jobban csillog mint egy 1954 évbeli katonai dalom. Lenne persze bőven nagyokat mondani, azonban maradnék tisztelettel a kis-stylű szélhámosságoknál; el-el andalítom magam, tükrömbe nézve hitelesnek tűnök pl. a fejem lehetne kicsikét göndörebb stb. stb.

Nagyszerencsés életem a Sajka utcától a Tó utcáig izgalmas volt; nagyokat nyekkentem, ha éppen nem úgy történtek – szegedi világom –, ahogy Móricka elképzelte, jóval utána következtek a felébredő felismerések, édös keresztanyámat is okolhattam, na és persze a színpadszerű mesék a szerelmekkel foltozott mámorokról. A szirénhangok rejtjeles kornyikálásai okán többször kifeküdtem és újból nekimentem csillagjegyemet soha meg nem tagadva, tehát ábrándképeim mellett lett szöcskeugrásokkal hadarok, sokszorosítom magamat, csak még az interneten nem vagyok okos. Csábos-csábító szép meztelen fogadkozások a szürkülő csordák estidejében. Mellékesen hosszabb, de hosszú útra cuccolok a spéci szörfőzésben gyarapítom tudásom, mert arrafelé gyakran csapkodnak a hullámok, ámde egy olcsó-jóslat szerint minden tuti jóra fordul. A beígért titkokat a nőkről kíváncsian lesem.

... persze, persze a – MŰVÉSZET – a Kínai őseink nyelve, aztán ott van még a labirintus és a kispuszi.

Mindenkinek
2014. szeptember
Pataki János

Babák a Huba utcai ház kertjében

Szemes Csavar
„az ember galériája” TPG Csoport alkalmi kiadványa

Kiadja a **Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galéria**
3530 Miskolc, Rákóczi u.2. www.miskolcigaleria.hu

Felelős kiadó: **Kákóczki Andás** intézményvezető
Alapító szerkesztő, kurátor: **Urbán Tibor**
Tipográfia: **Juhász Tibor**
Fotó: **Dobrik Rezső, Kiss Tanne István, Vass Tibor**
Korrektor: **Barázda Eszter, Mikita Gábor**

Készült 400 pld-ban 3375/2014.

A TPG Kiemelt támogatói:
Á.Tóth és Barátai Produkciós és Reklámügynökség Kft.
(grafikai tervezés és nyomdai kivitelezés)
Spanyolnátha művészeti folyóirat
www.spanyolnatha.hu

A borítón Kiss Tanne István fotója Urbán Tibor installációjáról

Teátrum Pincehely Galéria
Színháztörténeti és Színészmúzeum
(3530 Miskolc, Déryné u. 3.)

Á.Tóth és Barátai
PRODUKCIÓS ÉS REKLÁMÜGYNÖKSÉG KFT.

